

IZOLOVANÝ GERMÁNSKÝ OBJEKT NA POLYKULTURNÍM SÍDLIŠTI V MODRÉ

Tomáš Zeman, Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště, Brno

Při záchranném archeologickém výzkumu Slovákého muzea a Moravského zemského muzea, který předcházal stavbě archeoskanzenu na Modré u Velehradu bylo v roce 2000 objeveno polykulturní sídliště z období mladšího pravěku, protihistorického a raně středověkého období.

Každoroční záchranné odkryvy pokračovaly v roce 2003 v místě dnešního parkoviště před archeoskanzenem (Vaškových 2004). V sondě tvaru písmene L se podařilo zachytit i objekt č. 5/03, který podle nálezů z jeho výplně náleží do doby římské.¹ Ležel zhruba uprostřed mezi dvěma časně laténskými objekty (ve vzdálenosti 4 m od obj. č. 7 a 3 m od obj. č. 8). Kromě nich byly v této sondě objeveny mladohradištní pece z 11. stol. Lokalita se nachází vpravo od silnice Staré Město – Velehrad v trati „Hrubý Díl“ na mírném svahu se sklonem k jihozápadu nad potokem Salaškou v nadmořské výšce 210–215 m n.m.

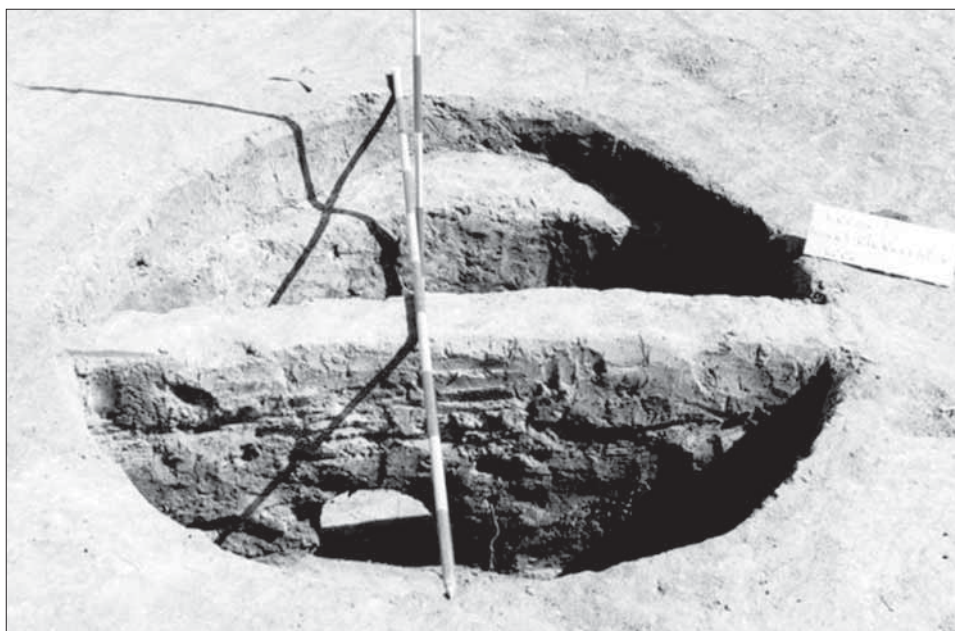
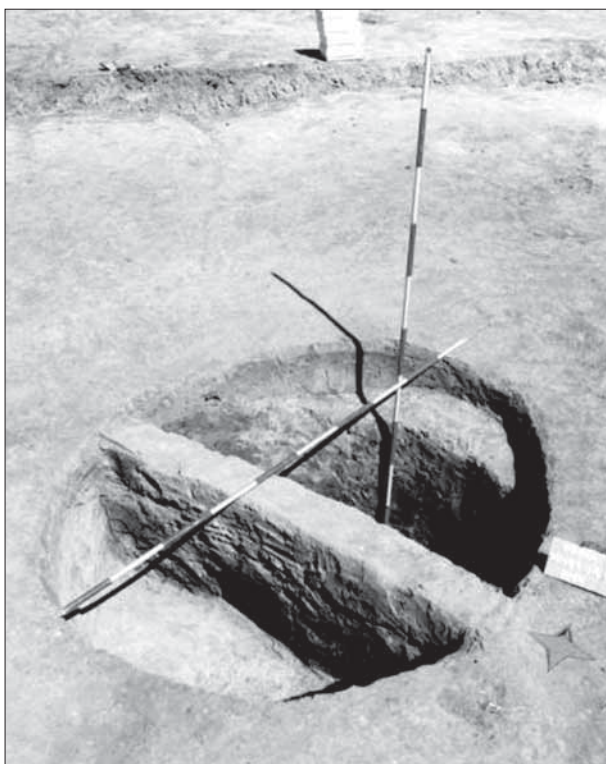
Popis objektu

Objekt 5/03

Sídlištní jáma kotlovitého profilu s půdorysem oválného tvaru o průměru 180 cm orientovaná delší osou zhruba ve směru S–J. Její stěny se mírně svažovaly k mísovitému dnu v maximální hloubce 85 cm (obr. 1). Výplň objektu tvořil jedolitý hlinitý zásyp světle hnědé barvy, který byl od svrchní části téměř rovnoměrně promíšený zlomky keramiky, zvířecími kostmi a ojedinělými uhlíky. Popelovité vrstvy nebyly pozorovány.

Nálezy:

- zlomek horní části na kruhu točené široké hrncovité mísy se zesíleným ven vyhnutým okrajem. Na plecích je zdobena 2 horizontálními plastickými lištami, z nichž horní je užší a spodní širší. Z vnější strany je povrch jemně vyhlazený, z vnitřní pouze hrubě ohlazený. Barva – tmavě šedá, materiál – jemně plavená hlína s ojedinělými kamínky, i. č. A 248 974 – 248 975, A 248 977, A 248 984, obr. 2:1.
- zlomek mírně ven vyhnutého zesíleného okraje ze stejné nádoby. Z vnější strany je povrch jemně vyhlazený, z vnitřní jen zběžně. Barva – vně světle hnědá, uvnitř hnědošedá, materiál – jemně plavená hlína s drobnými kamínky, i. č. A 248 978, obr. 2:2.
- fragment horní části hrnce esovité profilace hrubě v ruce dělané keramiky s přehnutým okrajem o průměru 13 cm. Povrch nádoby je z obou stran zběžně ohlazený, barva – vně hnědá, uvnitř černošedá, materiál – hlína s malými kamínky, i. č. A 248 976, obr. 2:4.
- 2 zlomky mírně ven vyhnutých okrajů hrncovitých nádob v ruce dělané keramiky, povrch je zběžně ohlazený, barva – z obou stran černošedá, materiál – hlína s malými kamínky, i. č. A 248 981, A 248 983, obr. 2:3,6.
- zlomek vodorovně ven vytaženého a zesíleného okraje nádoby v ruce dělané keramiky, povrch z obou stran dobře vyhlazený, barva – tmavě šedá, materiál – hlína s drobnými a středními kamínky, i. č. A 248 982, obr. 2:5.
- fragment horní části v ruce dělané mísy se zataženým okrajem o průměru 19 cm. Povrch nádoby je z obou stran dobře vyhlazený, barva – černošedá, materiál – plavená hlína s drobnými a středními kamínky, i. č. A 248 979, obr. 2:7.
- zlomek v ruce dělané mísky se zataženým okrajem, povrch nádoby je zběžně ohlazený, barva – hnědošedá, materiál – hlína s drobnými kamínky, i. č. A 248 980, obr. 2:8.
- zlomek v ruce dělané mísky se zataženým okrajem, povrch nádoby je zběžně ohlazený, barva – černošedá, materiál – hlína s drobnými a středními kamínky, i. č. A 248 996, obr. 2:9.

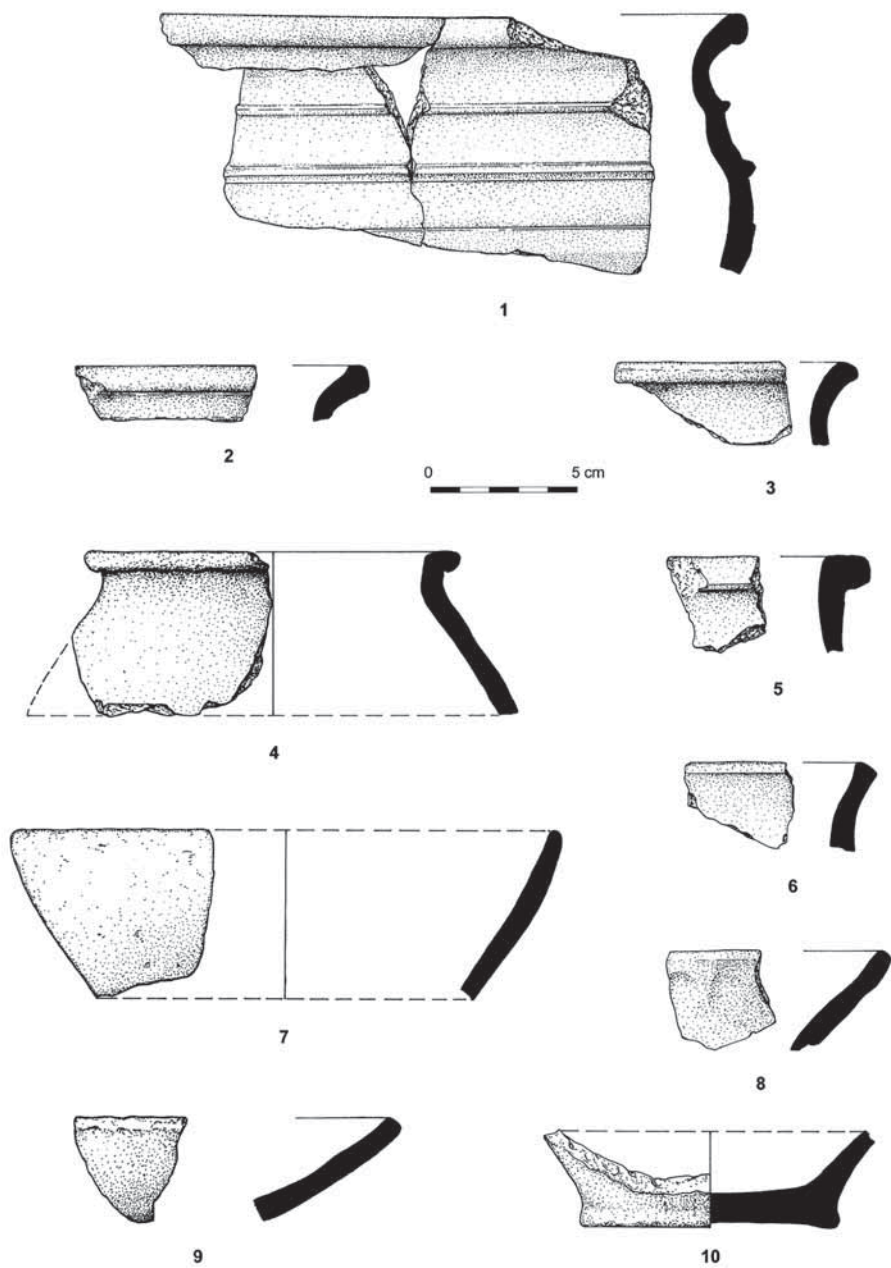
1. Modrá „Hrubý Díl“ – objekt 5/03. Terénní nálezová situace (foto M. Vaškových, archiv Slovákckého muzea).

- zlomek dna v ruce dělané hrncovité nádoby o průměru 9 cm, povrch je z obou stran ohlazený, barva – vně hnědooranžová, uvnitř černošedá, materiál – hlína s příměsí malých a středních kamínků, i. č. A 248 997, obr. 2:10.
- zlomek dna v ruce dělané hrncovité nádoby o průměru 8,5 cm, povrch je z obou stran ohlazený, barva – z obou stran hnědošedá, materiál – hlína s příměsí malých kamínků, i. č. A 248 998, obr. 3:2.
- malý zlomek dna v ruce dělané hrncovité nádoby, povrch je z obou stran hrubě ohlazený, barva – z obou stran hnědošedá, materiál – hlína s příměsí malých kamínků, i. č. A 248 999, obr. 3:3.
- malý zlomek dna v ruce dělané nádoby o předpokládaném průměru 14 cm, povrch je z obou stran jemně ohlazený, barva – z obou stran tmavě šedá, materiál – plavená hlína s příměsí malých kamínků, i. č. A 249 000, obr. 3:1.
- 11 nezdobených střepů z výdutí a spodků v ruce dělaných nádob, i. č. A 248 985 – A 248 995.
- rozdrčený skleněný polyedrický korálek z tmavě modrého skla s kruhovým provrtem, i. č. A 249 004.
- pískovcový brousek tvaru nepravidelného lichoběžníka s jemně ohlazenými hranami a drobnými stopami pracovních rýh, barva – hnědá, průřez - obdélníkovitý, max. rozměry – 6,7×2,5 cm, i. č. A 249 001, obr. 3:6.
- zlomek pískovcového brousku tvaru nepravidelného lichoběžníka s jemně ohlazenými hranami, spodní strana odražená, barva – tmavě šedá, průřez – lichoběžníkovitý, max. rozměry – 7×4,6 cm, i.č. A 249 002, obr. 3:5.
- 2 kousky mazanice s otisky prutů cihlově oranžové barvy, max. rozměry – 3,5×3,2 cm a 4×3,5 cm, i.č. A 249 003, obr. 3:4.
- rozlomený pravděpodobně srncí parůžek se stopami zářezů, délka 38,8 cm, i. č. A 249 005, obr. 3:7.
- 12 zlomků zvířecích kostí domácích zvířat, i.č. A 249 005.

Uložení: Slovácké muzeum v Uherském Hradišti

Určujícím datovacím kritériem náleзовého souboru z obj. 5/03 je šedá na kruhu točená keramika zastoupená 3 okrajovými střepy. Charakteristický je zejména zlomek horní části široké hrncovité nádoby zdobený 2 horizontálními plastickými lištami na plecích (obr. 2:1). Téměř identický exemplář byl nalezen v hrobě 41 ve Velkých Hostěrádkách (Peškař–Ludíkovský 1978, obr. 11:1), zatímco další shodné příklady z hrobu 31 na téže pohřebišti (ibid, obr. 10:1) a ze sídliště v Havřicích „Nad Zahradky“ (Zeman 1999, Tab. 105:4) jsou zdobené několikanásobnou vlnicí mezi jednotlivými lištami. Právě plastická výzdoba spolu s hřebenovou vlnicí je téměř jediným výzdobným prvkem germánské vytáčené keramiky. Jde o naprosto standardní tvar v moravském náleзовém prostředí, který má obdobu v desítkách kusů z hrncířských pecí v Jiříkovicích (Peškař 1988, obr. 6:2, 6, 8:1–2, 4–6, 9–12, 15–47). Tento typ vytáčeného nádobí se vyskytuje také na sídlištích tzv. zlechového horizontu, který je datován na konec 4. a začátek 5. století. Kromě několika zlomků ze samotného Zlechova jej najdeme např. na Oberleiserbergu, v Drslavicích, v chatě VII v Mikulčicích (Tejral 1999, 227, Abb. 20:11) nebo na sídlišti v Bořitově (Peškař 1973, Tab. 38:3). Zbylý zlomek okraje z obj. 5/2003 je zesílený a mírně ven vyhnutý (obr. 2:2). Také on pochází z výše popsané nádoby, ale pravděpodobně z její druhé poloviny, proto jej nelze slepit se zachovalou částí nádoby.

Datování šedé na kruhu točené keramiky je možné při současném stavu poznání jen rámcově. Vzhledem k její poměrně tvarové a výzdobné uniformitě a nedostatku chronologicky citlivějších předmětů v uzavřených náleзовých komplexech mladší a pozdní doby římské se zatím nepodařilo je podrobně rozpracovat. Jisté je to, že se tato keramika ve středním Podunají začala vyrábět od konce 3. stol., tj. v pokročilé fázi stupně C2 (Trnáčková 1960, 598–602; Tejral 1985, 112; Peškař 1988, 130). Její nejčasnější formy jsou identifikované na Hané – na nalezištích tzv. kostelecké skupiny, zatímco v jihomoravském prostoru většina nálezů spadá až do časového období činnosti jiříkovických dílen, tedy do 4. století (ibid.). Menších lokálních dílen jistě existovalo více než doposud známe, na Moravu se také mohli dostávat výrobky dolnorakouského produkčního centra na Oberleiserbergu (Pollak 1997).

2. Modrá „Hrubý Díl“ – objekt 5/03 (kresby L. Dvořáková).

Ve východních částech Karpatské kotliny došlo k výrobě vytáčené keramiky již o století dříve, na konci 2. stol. (Lamiová-Schmiedlová-Tomášová 1999, 93). Produkce domácí šedé vytáčené keramiky se na Moravě udržela až do prvních desetiletí 5. stol. (Tejral 1985, 114), což souvisí se zánikem sídlišť tzv. zlechovského typu (Tejral 1989), na nichž sice není početná, ale zato výrazná. V oblastech blíže bývalého římského limitu na Dunaji přežívá ještě do 2. třetiny 5. stol. (Pollak 1997, 167).

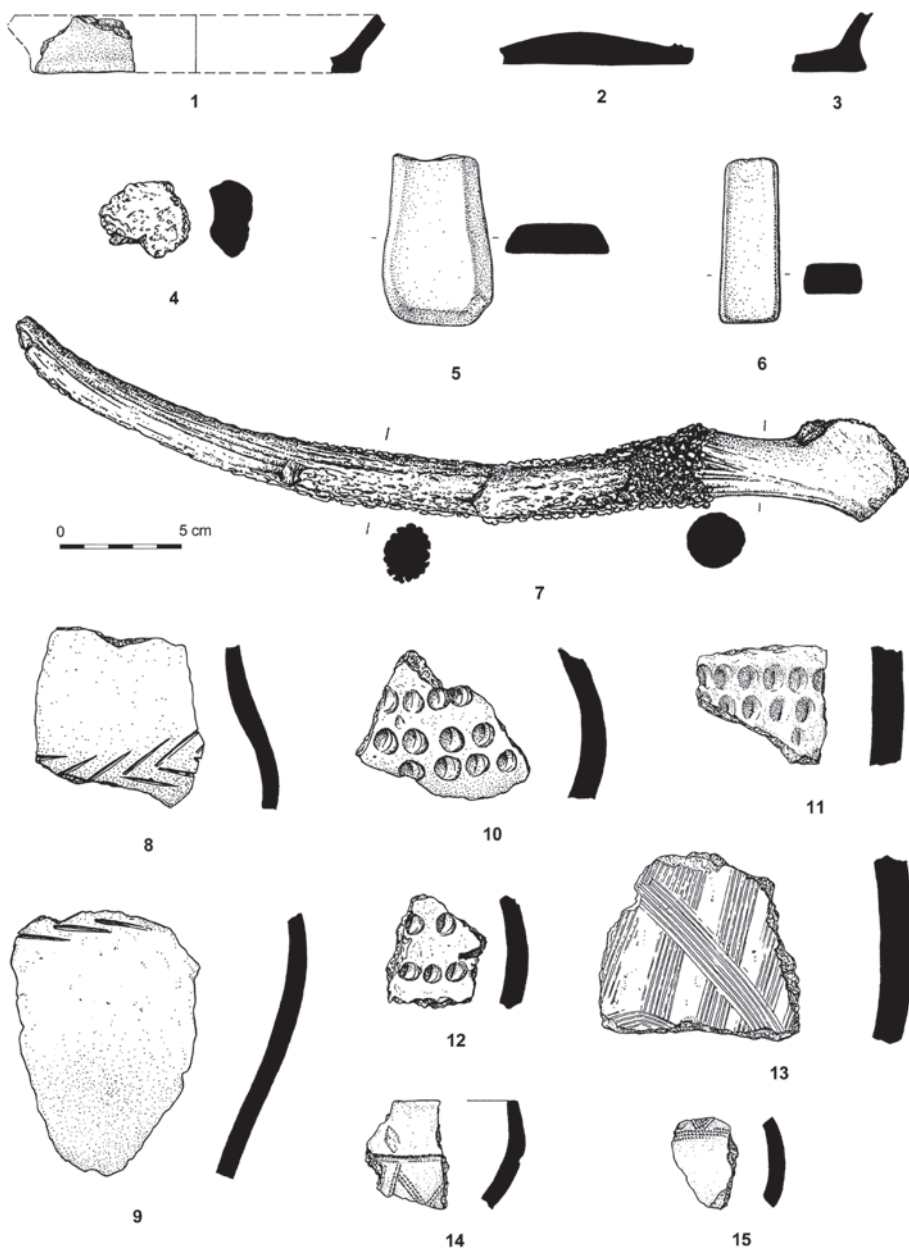
Převahu v keramické náplni objektu 5/03 má v ruce dělaná keramika. Typické hrncovité nádoby esovité profilace reprezentované několika zlomky okrajů, výdutí a den mají pouze hrubě ohlazený povrch bez výzdoby (obr. 2:3–6,10, 3:1–3). Stejným způsobem jsou zpracovány také kónické misky s mírně dovnitř zataženým okrajem (obr. 2:7–9). Všechny tyto varianty hrubé keramiky se opakují v různých obměnách v nálezcových celcích pozdně římských sídlišť (Tejral 1999, Abb. 13–15, 20–21, 23–24, 32, 36; Pieta-Ruttikay 1997, Abb. 5–6, 8) i v inventáři pozdních žárových hrobů (Tejral 1999, Abb. 3, 8, 10; Peškař-Ludíkovský 1978, obr. 7, 9, 15; Kolník 1956, obr. 18, tab. IV–V).

Dalším předmětem, který nám může objekt 5/03 přesněji datovat je tmavě modrý skleněný polyedrický korálek. Bohužel se nám nezachoval vcelku, ale rozdrobený na mnoho malých kousků. Analogie k modranskému exempláři najdeme např. v obj. 65/65 ze Zlechova, v chatě 225 na Oberleiserbergu (Stuppner 2002, 307–308, Abb. 8:2–3), v kulturní vrstvě na sídlišti ve Vlčnově-Dolním Němčí (Zeman 1999, Tab. 33:9), v bohatém hrobě 13 na pohřebišti v Pohořelicích-Nové Vsi (Čizmář 1997, 28, Abb. 3:11) nebo v ženském kostrovém hrobě II ze Sládkovičova (Kolník 1980, 328, Taf. CLXV:e). Tyto šperky se objevují v průběhu celé doby římské, podle počtu nálezů však největší obliby u Germánů dosáhly v pozdní době římské a počátkem stěhování národů (Tempelmann-Maczyńska, 1985, 38).

Dokladem běžného každodenního života na sídlišti jsou kromě nálezů zvířecích kostí také fragmenty dvou pískovcových brousek s ohlazeným ostrím (obr. 3:5–6) a rozlomený srnčí paroh, který má uprostřed zřetelné stopy po řezání (obr. 3:7). Kostařská a parohová výroba je poměrně dobře doložena na nedalekém sídlišti ve Zlechově, a to jak nálezy polotovarů, tak zejména výskytem specializovaných dílenských objektů k výrobě hřebenů.

Objekt 5/03 se na sídlišti v Modré vyskytoval zcela izolovaně. Během dosavadního pětiletého výzkumu nebyl odkryt žádný další sídlištní objekt z doby římské. Jediný nepřímý doklad germánské sídlištní aktivity na tomto místě tak představuje 7 střepů z výdutí v ruce dělaných nádob, z nichž některé jsou zdobené prstovými důlky s nehtovými vrypy a protisměrnými záseky (obr. 3:8–10). Tyto keramické zlomky se vyskytly jako intruze v zásobní jámě z velkomoravského období (objekt 5/02). Motiv protisměrných záseků na maximální výdutí nádob nacházíme poměrně často, ze známých příkladů můžeme jmenovat nálezy z chat III a VI z Blučiny (Droberjar 1997, Taf. 8:4–5, 9:5, 15:14, 16:3), chaty VII z Křepic (ibid. Taf. 73:8), chaty III z Mušova (ibid. Taf. 144:8) nebo objektu 6 z Devínskej Novej Vsi (Elschek 1998, obr. 14:4), dále exempláře ze sídlišť ve Vlčnově-Dolním Němčí, Uherském Brodě (Zeman 1999, Tab. 92:18, 102:11, 13-14), Ketzelsdorfu, Poysdorfu a Straningu (Pollak 1980, Taf. 24:22, 27, 94:1, 118:1). Tento druh výzdoby je typický pro 2.–3. století (stupně B2–C1), již poněkud rozpadlý motiv však může přežívat i v objektech pozdně římského stupně C3/D1 – např. objekt O 3 z Vlčnova-Dolního Němčí (Zeman 2003–2004, obr. 6:12–13).

V rámci širšího okolí však nález germánského sídliště v trati „Hrubý Díl“ není až tak překvapivým zjištěním, protože již z dřívějších dob máme doloženo několik germánských lokalit na katastru Modré i sousedního Velehradu. Všechny jsou více či méně vázány na místní vodoteč – potok Salašku. V podstatě totožnou lokalitou je trať „U Božího Syna“, která leží téměř naproti na velehradském katastru. Povrchovými sběry byly odtud získány 2 střepy germánské v ruce dělané keramiky z jedné nádoby. Jedná se o zlomek okraje a výdutě z misky se zataženým okrajem, která je na plecích zdobena širokým žlábkem a krokvicovitým ornamentem nad čtyřnásobnou vodorovnou linií provedeným ozubeným kolečkem (obr. 3:14–15). Analogickou výzdobu najdeme např. v inventáři chaty II v Křepicích (Droberjar 1997, Taf. 47:8), na sídlišti ve Vlčnově-Dolním Němčí (Zeman 1999, Tab. 56:7, 72:1), v Uherském Brodě (ibid., Tab. 100:20, 28, 30), v Bratislavě-Trnávce (Varsik 2002, Taf. IV:Id) nebo na dolnorakouských sídlišti v Hohenau a Ketzelsdorfu (Pollak 1980, 38, 48, Taf. 17:2, 22:6–8). Všechny exempláře jsou datovány do stupně B2, tedy do 2. století. Ojediněle tato výzdoba může přežívat až do přechodného horizontu mezi pozdní dobou římskou a stěhování národů, jak dokazují nálezy ze sídliště v Ostrovanech na východním Slovensku (Lamiová–Schmiedlová–Tomášová 1999, 97, tab. VII:5). Asi 2 km SZ od naší lokality

3. 1–7 Modrá „Hrubý Díl“ – objekt 5/03, 8–10 Modrá „Hrubý Díl“ – objekt 5/02 (intruze), 11 Modrá „Orlová“ – sběr, 12–13 Velehrad „Rákoš“ – sběr, 14–15 Velehrad „U Božího Syna“ – sběr. 1–3, 8–15 keramika, 4 mazanice, 5–6 kámen, 7 – paroh (kresby L. Dvořáková).

na táhlé ostrožně nad severním okrajem zástavby obce Modrá v trati „Orlová“ se nachází polykulturní sídliště, z něhož bylo získáno také několik germánských střepů (Snášil 1993). Z tohoto souboru se mi však podařilo nalézt pouze střep z výdutě v ruce dělané nádoby zdobený hustými prstovými důlky s nehtovými vrypy (obr. 3:11). Vzhledem k tomu, že tato výzdoba provází germánskou keramiku po celou dobu římskou, nelze tuto lokalitu

blíže datovat. Zhruba dalších 2,5 km SZ směrem, již na katastru Velehradu, v lese Orlová nedaleko Králova stolu vykopal v roce 1929 K. Hanák několik střepů šedé na kruhu točené keramiky. Dnes však není možno tyto nálezy dohledat, neboť není známo místo jejich uložení. Nejednalo-li se o nálezy římskoprovinciální keramiky, ale germánské tzv. jiříkovické keramiky, byla by tato poloha geograficky nejbližší časově současnou lokalitou se sídlišťem v trati „Hrubý Díl“. Jiné sídliště se nachází v trati „Rákoš“, asi 1,3 km SZ od středu obce na východním svahu nad výrazným meandrem Salašky. Povrchovou prospekci bylo objeveno a prozkoumáno již koncem 19. století. Jedná se o polykulturní lokalitu osídlenou od paleolitu po mladší dobu hradištní. Do doby římské je možno zařadit pouze 2 střepy v ruce dělané germánské keramiky, z nichž jeden je zdobený prstovými důlky s nehtovými vrypy a druhý dlouhými svislými hřebenovými rýhami (obr. 3:12–13). Tyto výzdobné typy nejsou příliš chronologicky citlivým indikátorem. Motiv překřížených svislých hřebenových rýh najdeme jak na nádobě z chaty v Křižanovicích, datované do 1. pol. 2. stol., do stupně B2 (Droberjar 1997, 148, Taf. 117:3), tak na střepu z pece P 5 ve Vlčnově-Dolním Němčí, která náleží do stupně C1 (Zeman 1999, Tab. 66:8) nebo na fragmentu se sídlištní jámy ze 4. stol. z Thunau am Kamp (Pollak 1980, 144–145, Taf. 151:19). Kromě výše zmíněných lokalit byly na katastru Velehradu před rokem 1762 nalézány za neznámých okolností různé římské mince (Nohejlová-Prátová 1955, 307).

Závěr

Typickou zásobní nebo odpadní jámu č. 5/03 objevenou na polykulturním sídlišti v Modré můžeme na základě rozboru jejího inventáře datovat do mladší až pozdní doby římské. Toto zařazení podporují zejména nálezy domácí šedé na kruhu točené keramiky a polyedrického skleněného korálku. Sídliště i materiální kultura mladšího úseku mladší doby římské (stupně C2) zatím nejsou na jižní Moravě příliš dobře rozpoznatelné (Tejral 1998, 186–187, Abb. 4). Naproti tomu sídlištní horizont z pozdní doby římské a počátku stěhování národů (C3/D1) je natolik výrazný, že je lze poměrně dobře identifikovat (Tejral 1989, 1999 ad.). Inventář objektu 5/03 z Modré se řadí někam mezi tyto 2 časové horizonty. Šedá vytáčená keramika ho klade obecně do 4. století, ovšem v ruce dělaná keramika ještě nenabývá takové hrubé úpravy a profilace jakou známe ze Zlechova nebo Drslavic. Rovněž se v modranském objektu nevyskytl žádný doklad východoevropských vlivů nebo pozdního provinciálního importu tak typických pro zlechovský horizont. Z tohoto důvodu je objekt z Modré nutno datovat rámcově do období od začátku do třetí čtvrtiny 4. stol., do stupňů C2–C3 doby římské. Jedná se o specifickou sídlištní vrstvu přecházející zlechovskému horizontu, která byla potvrzena i na sídlišťích ve Vlčnově-Dolním Němčí (Zeman 2003–2004), v Branči, Bratislavě-Trnávce nebo Velkém Mederu (Varsik 2003, 169–171).

I když se prozatím jedná o pouhý útržek germánského osídlení na tomto místě, v rámci mikroregionu má své opodstatnění. Dosud známé germánské lokality z katastru Modré a Velehradu postrádají plnohodnotné nálezové okolnosti. Lze je datovat převážně do starší doby římské nebo jen obecně do doby římské. Sídliště z trati „Hrubý Díl“ je mladší a navazuje na ne příliš hustou síť sídlišť z mladší až pozdní doby římské v okolí Uherského Hradiště. Nejvýznamnějšími jsou Zlechov a Buchlovice, dále můžeme jmenovat Sušice, Huštěnovice, Bílovice nebo Babice. Druhá velká koncentrace sídlišť se v tomto období nacházela v Poolšaví, v širším okolí Uherského Brodu (Drslavice, Havřice, Uherský Brod, Vlčnov-Dolní Němčí, Nivnice). Dosavadní útržkovité poznatky o vývoji a zániku germánského osídlení ve středním Pomoraví v závěru doby římské by tak mohly pomoci doplnit další podobné záchranné výzkumy.

Poznámky:

- 1 Za předání materiálu ke zpracování a informace z výzkumu děkuji Mgr. Miroslavu Vaškovičovi ze Slováckého muzea v Uherském Hradišti.

Literatura:

- Čižmář, M., 1997: *Das Gräberfeld der Völkerwanderungszeit in Pohořelice (Bez. Břeclav)*, In: Neue Beiträge zur Erforschung der Spätantike im mittleren Donaauraum, Brno, 23–30.
- Drobjar, E., 1997: *Studien zu den germanischen Siedlungen. Der älteren römischen Kaiserzeit in Mähren*. FAP 21, Praha.
- Elschek, K., 1998: *Tematický výskum na sídlisku z doby rímskej v Bratislave-Devinskej Novej Vsi*. AVANS v roku 1996, Nitra, 45–47.
- Kolník, T., 1956: *Popolnicové pohrebisko z mladšej doby rímskej a počiatku doby sťahovania národov v Očkove pri Piešťanoch*. SLA IV/2, 233–289.
- Kolník, T. 1980: *Römerzeitliche Gräberfelder in der Slowakei*. Tom 1, Bratislava.
- Lamiová – Schmieďlová, M. – Tomášová, B., 1999: *Nálezový horizont z prelomu doby rímskej a doby sťahovania národov na viacvrstvovom sídlisku v Ostrovanoch*. SLA XLVII/2, 75–132.
- Nohejlová – Prátová, E., 1955: *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. I. díl, Praha.
- Peškař, I., 1973: *Nálezy keramiky z pozdní doby římské v Bořitově (okr. Blansko)*. PV za rok 1972, Brno, 50.
- Peškař, I. 1988: *Hrnčířské pece z doby římské na Moravě*. PA LXXIX/1, 106-169.
- Peškař, I. – Ludíkovský, K., 1978: *Žárové pohřebiště z doby římské ve Velkých Hostěrádkách*, SAÚB VI/1, Praha.
- Pietá, K. – Ruttkay, M., 1997: *Germanische Siedlung aus dem 4. und 5. Jh. in Nitra-Párovské Háje und Probleme der Siedlungskontinuität*. In: Neue Beiträge zur Erforschung der Spätantike im mittleren Donaauraum, Brno, 145–163.
- Pollok, M., 1980: *Die germanischen Bodenfunde des 1.–4. Jahrhunderts n. Chr. Im nördlichen Niederösterreich*, Wien.
- Pollok, M., 1997: *Die germanische Drehscheibenkeramik vom Oberleiserberg*. In: Neue Beiträge zur Erforschung der Spätantike im mittleren Donaauraum, Brno, 165-170.
- Snášil, R., 1993: *Polykulturní sídlištní lokalita při Modré u Velehradu (okr. Uherské Hradiště)*, PV za rok 1991, Brno, 117-118.
- Stuppner, A., 2002: *Der Oberleiserberg bei Ernstbrunn, NÖ, in der frühen Merowingerzeit*. In: Probleme der frühen Merowingerzeit im Mitteldonaauraum, Brno, 297–311.
- Tejral, J., 1985: *Spätromische und völkerwanderungszeitliche Drehscheibenkeramik in Mähren*. Arch A 69, 105-145.
- Tejral, J., 1989: *K otázce pozdně římských sídlišť „zlechovského typu“*. ČMM LXXIV, 77-88.
- Tejral, J., 1998: *Die Besonderheiten der germanischen Siedlungsentwicklung während der Kaiserzeit und der frühen Völkerwanderungszeit in Mähren und ihr Niederschlag im archäologischen Befund*. In: Haus und Hof im östlichen Germanien, Tagung Berlin vom 4. bis 8. Oktober 1994, Bonn, 181–207.
- Tejral, J., 1999: *Archäologisch-kulturelle Entwicklung im norddanubischen Raum am Ende der Spät-kaiserzeit und am Anfang der Völkerwanderungszeit*. In: L'Occident romain et l'Europe au début de l'époque des Grandes Migrations, Brno, 205–271.
- Templemann – Maczyńska, M., 1985: *Die Perlen der römischen Kaiserzeit und der frühen Phase der Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum*. Mainz.
- Trňáčková, Z., 1960: *Žárové pohřebiště z pozdní doby římské v Šaraticích*. PA LI/2, 561-609.
- Varsík, V., 2002: *Besiedlung in der älteren römischen Kaiserzeit am östlichen Rand von Bratislava*. SLA L/1, 127–152.
- Varsík, V., 2003: *Velký Meder und Bratislava-Trnávka: zwei germanische Siedlungen im Vorfeld des annonischen Limes (Befunde und Chronologie: eine Übersicht)*. In: Stadt und Landschaft in der Antike. Anodos – Supplementum 3, Trnava, 153–196.
- Váškovyč, M., 2004: *Modrá*. PV 45, Brno, 172, 184.
- Zeman, T., 1999: *Jihovýchodní Morava v době římské*. Rkp. diplomové práce, ÚAM FF MU Brno.
- Zeman, T., 2003–2004: *Pozdně římské osídlení germánské osady ve Vlčnově-Dolním Němčí*. SPFFBU M8–9, 199–222, Brno (v tisku).

An Isolated Germanic Object at the Polycultural Settlement in Modrá

A b s t r a c t

A salvage research, conducted by the Slovákcké Museum with the Moravian Land Museum prior to the building of the open-air archeo-museum in Modrá near Velehrad, unfolded a polycultural settlement site from the late primeval age. In 2003, among the settlement objects discovered, there was also a supply or litter pit 5/03, which can be dated to younger or late Roman period (see fig.1). The basic evidence for this dating is a fragment of an upper part of a profiled, wide, bowl-shaped urn of gray, wheel-spun pottery. The pottery of this kind generally appears in the 4th century. Another piece of basic evidence is a fragment of dark-blue, polyhedral bead, which are most often found in the burial grounds and settlements from the turn of the Roman period and the Migration Period. These basic finds were complemented with rough, undecorated, manually produced pottery, sandstone sharpeners, cut roebuck horns and animal bones (fig 2–3).

Within the unfolded settlement, the Germanic object 5/03 was isolated. There is some further evidence of settlement of this site during the Roman period: occurrence of several decorated and undecorated splinters in the Great Moravian storage pit 5/02. In the closest vicinity, we have conducted a surface research which recorded and identified several localities, predominantly from the older Roman period. The newly discovered settlement belongs to the network of late Germanic settlements in the Central Morava region (others are e.g. Zlechov, Buchlovice). We can roughly date the object in Modrá to the 1st half to 3rd quarter of the 4th century, i.e. into the phase preceding the Zlechov horizon (C2–C3). This settlement horizon has been recently recognized also in Vlčnov-Dolní Němčí, Branč, Bratislava-Trnávka or Velké Meder.

Isoliertes germanisches Objekt von der Ansiedlung in Modrá

Z u s a m m e n f a s s u n g

Bei der von dem Museum der Mährischen Slowakei und dem Mährischen Landesmuseum durchgeführten Rettungsuntersuchung vor der Errichtung des archäologischen Freilichtmuseums in Modrá bei Velehrad wurde eine polykulturelle Siedlung aus dem Jungpaläolithikum entdeckt. 2003 wurde zwischen den Siedlungsobjekten auch eine Vorrats- oder Abfallgrube 5/03 aufgedeckt, die in die spätrömische Zeit datiert werden kann (Abb. 1). Zu Hauptkriterien fürs Datieren wurden: ein Bruchstück des Oberteiles einer breiten schüsselförmigen profilierten Urne aus grauer, auf der Töpferscheibe gedrehter Keramik, die im 4. Jahrhundert allgemein hergestellt wurde, und Fragment einer polyedrischen Perlen; derartige Perlen kamen am häufigsten an der Wende der römischen Zeit zur Völkerwanderung auf Graberfeldern und in Siedlungen vor. Diese Funde sind mit grober, ungeschmückter, handgefertigter Keramik, mit Schleifsteinen, geschnittenem Rehgeweih, Lehmresten und Tierknochen ergänzt (Abb. 2–3).

Das germanische Objekt 5/03 war in der entdeckten Siedlung völlig isoliert. Die Besiedlung der Lokalität in der römischen Zeit belegen weiter einige geschmückte und auch ungeschmückte Scherben, die sich in einer großmährischen Vorratsgrube befanden 5/02. In der nächsten Umgebung, auf den Katastergebieten Modrá oder Velehrad gelang es durch Oberflächensammeln einige überwiegend aus der älteren römischen Zeit stammende Lokalitäten zu identifizieren. Die neu entdeckte Siedlung zählt zum Netz der spätgermanischen Siedlungen im mittleren Marchgebiet (z. B. Zlechov, Buchlovice). Das Objekt aus Modrá kann ungefähr in die erste Hälfte bis das dritte Viertel des 4. Jahrhunderts, d. h. in die dem Zlechov-Horizont vorangehenden Phase (C2–C3), datiert werden. Dieser Siedlungshorizont wurde in der letzten Zeit auch in Vlčnov-Dolní Němčí, Branč, Bratislava-Trnávka oder Vel'ký Meder erkannt.